

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDECOMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1968

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1968—1969

210

Commissie

De commissie bleef ongewijzigd. Zij vergaderde op 22 april en 4 november.

Vragenlijsten

Het bureau der commissie verzond in september de 34ste vragenlijst, met vragen over het maaigereedschap, en in december de 35ste vragenlijst, met vragen over bezoek, het aanmaken en uit laten gaan van de kachel, het werken bij lamplicht, kalendergebruiken in de maanden september, oktober en november en raadsels. De vragen werden opgesteld in overleg met de Belgische Commissie en zullen, voorzover ze voor de volkskunde-atlas van belang zijn, te zijner tijd ook in België worden rondgezonden. Bovendien werd aan de medewerkers die de vragen over het maaigereedschap uitvoerig hadden beantwoord een lijst met vragen over het dorsgereedschap toegezonden, lijst 34a. Tenslotte werd aan 94 streekmusea een vragenlijst toegestuurd over de aanwezigheid van dorsvlegels in hun collectie, gevolgd door een uitvoerige lijst vragen naar technische bijzonderheden van die vlegels. De beide laatste vragenlijsten zijn in het onderstaande overzicht niet opgenomen.

Op 31 december 1968 waren in totaal 41.300 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: van lijst 1: 2040 exx., van lijst 2: 1493 exx., van lijst 3: 1502 exx., van lijst 4: 1435 exx., van lijst 5: 1362 exx., van lijst 6: 1126 exx., van lijst 7: 1156 exx., van lijst 8: 1001 exx., van lijst 9: 1168 ex., van lijst 10: 624 exx., van lijst 11: 1024 exx., van lijst 12: 1109 exx., van lijst 12a: 777 exx., van lijst 13: 1053 exx., van lijst 14: 1207 exx., van lijst 15: 1201 exx., van lijst 16: 1282 exx., van lijst 17: 1222 exx., van lijst 18: 1269 exx., van lijst 19: 1377 exx., van lijst 20: 1066 exx., van lijst 21: 1297 exx., van lijst 21a: 1199 exx., van lijst 22: 1255 exx., van lijst 23: 1305 exx., van lijst 24: 1317 exx., van lijst 25: 1000 exx., van lijst 26: 1007 exx., van lijst 27: 961 exx., van lijst 28: 913 exx., van lijst 29: 816 exx., van lijst 29a: 32 exx., van lijst 30: 948 exx., van lijst 31: 805 exx., van lijst 32: 889 exx., van lijst 33: 742 ex., van lijst 34: 719 exx., van lijst 34a: 235 exx., van lijst 35: 166 exx. In de loop van het jaar werden 1783 lijsten ontvangen.

De Vlaamse afdeling van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde zond in het afgelopen jaar haar 18e vragenlijst uit, met vragen over rommelpot, langslapers, de eerste zondag in de vasten, palmenzondag, fakkelszondag, de eerste maandag van de vasten, halfvasten, halfvastenbrood en palmpaas. Deze vragen werden al eerder, in ongeveer dezelfde bewoordingen, op onze lijst 27 gesteld.

18

Volkskunde-atlas

Van de Volkskunde-atlas werden de kaarten 28, 29 en 30 afgedrukt. De commentaren bij de kaarten 21-29 en kaart 30 zijn gezet.

„Volkskunde”

Van het tijdschrift „Volkskunde” verschenen de afleveringen 3 en 4 van jaargang 68 (1967) en 1-4 van jaargang 69 (1968). Aan de redactie werden met ingang van het 3e nummer van de 68e jaargang als secretarissen toegevoegd J. Theuwissen en J. J. Voskuil, respectievelijk voor Vlaanderen en Nederland. De redactieraad bleef ongewijzigd. Hij vergaderde op 7 september en 21 december. Met ingang van de 69e jaargang ging het tijdschrift over van de Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij naar het Centrum voor Studie en Documentatie te Antwerpen en werd het tevens het officieel orgaan van de (Vlaamse) Vereniging voor Volkskunde.

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks Nederlandse Volkskundige Bibliografie verschenen het vijfde deel (gedateerd op 1967): Westvlaamse tijdschriften 1850-1960 van Chris. Verduyven, en het zesde deel: Eigen Schoon en de Brabander van Lea Peeters.

Uergaderingen en congressen; commissies

De heer Meertens en de secretaris namen van 12-15 maart deel aan de tweede Arbeitskonferenz der Organisationskommission des Europa Atlases, tevens de vijfde Arbeitstagung des Atlas der deutschen Volkskunde in Bonn.

De heer Meertens vertegenwoordigde de commissie van 30 juni tot en met 4 juli op de vierde internationale conferentie van „Ethnologia Europea” in Lissabon, waar werd gesproken over Europese samenwerking op volkskundig gebied.

De heren Dekker, Veldhuyzen en de secretaris woonden op 20 juli de jaarlijkse correspondentendag van het Beraad voor het Nederlandse Volksleven op Randenbroek bij Amersfoort bij, waar onder voorzitterschap van de heer Meertens werd gediscussieerd over de rol van de jeugd bij volkskundige feesten en gebruiken.

De heer Doornbosch bezocht van 29 juli tot en met 2 augustus, op verzoek van de Nederlandse Radio Unie, een bijeenkomst van de International Folk Music Council in Kopenhagen. De bijeenkomst was grotendeels gewijd aan de samenwerking tussen omroeporganisaties en wetenschappelijke instituten op het gebied van het volksliedonderzoek. Doornbosch was een van de inleiders.

De secretaris werd benoemd in de Commissie voor Geschiedkundig Onderzoek betreffende de Broodbakkerij en in de Technische Commissie en het Algemeen Bestuur van de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek.

Medewerkers vragenlijsten

Er werden medewerkersbijeenkomsten belegd in Hoorn (16/3), Middelharnis (8/6), Coevorden (5/10) en Grave (23/11).

Veldwerkers

Aan het veldwerk werd dit jaar deelgenomen door de heren T. Bijlsma te Joure (3 verslagen), M. H. Dinnissen te Gent (4), E. Heupers te Soest (20), A. A. Jaarsma te Oostermeer (231), G. J. H. Krosenbrink te Miste (11), A. van Oirschot te Haren (7), L. Verhoeff voor Voorne-Putten (4), G. J. ten Voorde te Borne (2), J. de Vries te Terneuzen (3) en F. Wever te Mussel (7). Het totaal aantal binnengekomen verslagen bedraagt thans 2288.

Volkskundebureau

De heer H. G. T. van der Vring, die in 1967 de heer De l'Orme als tekenaar was opgevolgd, vroeg per 1 februari ontslag. Zijn plaats wordt sinds 5 februari ingenomen door de heer J. P. Wiegmans.

In los dienstverband namen dit jaar aan de werkzaamheden deel de dames H. K. Dekker-Weijerstrass, A. G. Groen-Smit, S. I. Mullaart-Bonn, E. Neuteboom-Visser, W. E. Nobels-Rensink, C. E. Schut-van Waalwijk van Doorn, C. M. Tibout en C. J. G. Veldhuyzen-van Haastrecht, en de heer J. J. M. Bijlmer.

Voor de Europese atlas werden proefkaarten getekend van de jaarvuren, de dorsmethoden, de dorsvlegel-typen, de verbreiding van de kerstboom omstreeks 1900, het materiaal waaruit de wanden van het huis omstreeks 1850 en omstreeks 1900 werden opgebouwd en van het gereedschap waarmee vóór de komst van de maaimachine het broodgraan werd gemaaid. Voor de kaart van de dorsvlegel-typen werden verschillende vragenlijsten samengesteld, zowel voor de streekmusea als voor de medewerkers aan de vragenlijsten, terwijl daarbij een groot aantal musea werd bezocht en speciaal in de provincies Noord- en Zuid-Holland intensief veldwerk werd gedaan. De kaarten van de wanden van het huis werden opgesteld in overleg met de Technische Commissie van de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek. Voor de kaart over het maaigereedschap werd eveneens een speciale vragenlijst voor de medewerkers opgesteld.

Behalve de vragen over de kerstboom (lijst 1 (1934), I, 5, e-f) werden voor het kaartstelsel verwerkt lijst 3, vr. 13 (de aanzeggers van de dood), 14 (het aanzeggen), 15 (de lijkwake en het bidden), 16 (rouwklagen en rouwmaaltijd), 17 (het overluiden), 18 (grafgift); lijst 13 (1948), 2a-d (kroezebom), 3, (a-d) (de beplanting van het erf); lijst 15 (1951), 6 (dauwtrappen in de St. Jansnacht), 7 (St. Jansdauw), 8 (wichelroede), 9 (de St. Jansnacht), 10 (St. Janskruid, benaming), 11 (St. Janskruid, volksgeloof), 12-14 (St. Janstros). Daarnaast werden de lopende tijdschriften, de binnenkomende volksverhalen en handschriften en een groot

aantal boeken geëxcerpeerd. Een en ander bracht het aantal steekkaarten op een totaal van ongeveer 490.000.

Er werden bandopnamen gemaakt in Eestrum en in Nijega. In de loop van het jaar werden 113 verzoeken om inlichtingen behandeld, waarvan 25 uit het buitenland.

Werkgroep Woord-en-Zaak

Voor een verslag van de activiteiten van de Werkgroep Woord-en-Zaak wordt verwezen naar het verslag van de Dialectencommissie.

Volkliedarchief

Op 25 maart trad de heer N. A. G. Elstak via de Gemeentelijke Dienst Sociale Zaken in dienst van het bureau. Hij bezette daarmee de plaats die door het overlijden van de heer Schiering was opengevallen. Samen met de heer Snijders verrichtte hij alle voorkomende werkzaamheden, zoals het afluisteren en transcriberen. In totaal werden op deze wijze 70 banden getranscribeerd. Daarbij verwerkte in het bijzonder de heer Snijders o.a. Twents Volksleven en „Volendam”, in drievoud, tezamen ca. 550 copieën met muziek, die een welkome aanvulling van het reeds aanwezige of zelf-opgenomen materiaal vormen. Bovendien werden nog verwerkt grote verzamelingen als Stalparts Gulde Jaers Zonedagen 1628 (ca. 100 melodieën), het hs. Dakkest 1770 (ca. 80 copieën) en de Latijnse liederen uit Missen en Gezangen ca. 1770, ongeveer 60 melodieën.

De wetenschappelijke assistent, de heer Matter, vond zijn voornaamste bezigheid in de bibliotheek en de opbouw van een nieuwe trefwoorden (litteratuur)-catalogus, het exciperen van boeken en lopende tijdschriften en incidenteel van oudere jaargangen.

Sinds 1 september is hij bovendien, op verzoek van de redactie van Das Deutsche Kirchenlied, belast met de samenstelling van een bibliografie van het Nederlandse kerklied tot 1800, teneinde daarna een uitgave te verzorgen van de Nederlandse kerkliedmelodieën, eveneens tot 1800, een werk dat ook voor het Archief van grote betekenis is.

In de loop van het jaar werden ca. 500 liederen en liedfragmenten op ruim 200 adressen opgenomen, wat in totaal neerkomt op 30 geluidsbanden van een half uur. Deze opvoering van het aantal bezoeken werd vooral mogelijk doordat het veldwerk voor een groot deel in vijfdaagse reizen werd verricht, wat veel tijdsbesparing opleverde.

Tengevolge van eerst uitstel en vervolgens afstel van de werk-conferentie in Brno ondervond het werk aan de balladentypen-catalogus vertraging.

Het Bredero-jaar drukte zijn stempel op de aanvragen om inlichtingen en het bezoek. Er waren veel verzoeken om melodieën bij Bredero's liederen. Van de bezoekers (38) dienen in het bijzonder de heren R. Rasch en W. Schepping (uit Neuss) te worden vermeld, die langere tijd

op het archief werkten, een groep studenten van de Universiteit van Münster onder leiding van Dr. H. Siuts, en een groep eind-examinandi van de Opleiding Schoolmuziek, onder leiding van de heer J. Boeke.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

Namens de commissie:

A. M. E. DRAAK, *voorzitter*

J. J. VOSKUIL, *secretaris*